

13/6

Legenden om Pontiac

Den 7 maj 1763 fick det lilla engelska fortet Detroit, beläget mellan Erie- och Huronsjöarna, ett oroande besök. Efter föregående anmälan till kommandanten, major Gladwin, blev den redan berömda Ottawahövdingen Pontiac jämte tre hundra utvalda krigare insläppta i befästningsområdet. Besökets syfte sades vara underhandlingar i en rad tvistefrågor mellan briter och indianer. Men meningen var att förrädiskt överrumpla garnisonen och indian-krigarna dolde gevär och tomahawker under de filter som var deras huvudsakliga klädnad. Pontiac fann emellertid engelsmännen förberedda: den till några hundra man uppgående besättningen stod under vapen, butiker och boningshus var stängda, portarna till fortet tillspärrades sedan indianerna fått komma in. Gladwin hade i själva verket i förväg fått meddelande om det tilltänkta förräderiet, enligt berättelsen genom en indian flicka som han framgångsrikt uppvaktat. Inför övermakten drog sig Pontiac tillbaka efter att i ett tal ha beklagat sina värdars orimliga misstänksamhet. Väl utanför fortet kastade han masken: nybyggarna kring Detroit plundrades och själva fortet anfölls under anlitande av allehanda krigslistor.

Därmed utbröt Pontiacs krig, ett av de största indiankrigen i Amerikas historia — vilket i fråga om förluster i människoliv inte vill säga så mycket. De indianstammar som Pontiac lyckats samla till ett lösligt förbund överföll fort och nybyggen i Västern; krigstågen sträckte sig ända till kolonierna New York och Pennsylvania, och vid ett tillfälle syntes det nuvarande Pittsburgh hotat. I det hela torde ett par tusen soldater och nybyggare ha blivit dödade, varav flertalet genom bakåll och helt oförutsedda överfall; indianernas förluster var sannolikt vida lägre. Fort Detroit belägring hävdades redan på hösten 1763, men strövtågen mot nybyggare fortsatte ett par år framåt. Pontiac, som långt tidigare givit upp striden, mördades 1769 av en annan indian. Till de länge bestående resultaten av kriget var en ökning av nybyggarnas fientlighet mot indianerna. "Den ende bra indianen är en död indian", den tanken fick näring genom den långa serie av svek och våldsdåd som utmärkte Pontiacs krig.

En Ottawaindian. Teckning från slutet av 1600-talet.

Kriget ingick i ett världshistoriskt sammanhang. Frankrike ägde i mitten av 1700-talet Kanada i norr och Louisiana (större delen av Mississippidalen) i söder, och Detroit var ett av de många fästnen som byggts upp för att säkra samförståelsen mellan dessa båda väldiga områden. Med det sjuåriga kriget förlorades Kanada till England: provisoriskt avträdde landet redan i början av år 1760, efter Wolfes seger över Montcalm på Abrahams slätter utanför Quebec. Därefter besattes Detroit liksom en mängd andra fort vid de stora sjöarna av engelsmän. Indianerna räknade emellertid med att fransmännen skulle komma tillbaka, och Pontiac började sitt krig i tron att han skulle få stöd av den franska regeringen: många franska nybyggare i trakten kring Detroit blev öppet eller i hemlighet bundsförvanter. Men redan före överfallet på Detroit hade Kanadas övergång till England blivit definitiv genom freden i Paris i februari 1763.

Oro och irritation över den engelska ockupationen var säkerligen huvudskälet till indianernas resning. Den franska politiken hade varit mild och slapp, den engelska var i jämförelse härdad på en gång hård och moralisk. Indianerna fick inte längre fri ammunition till jakt: enligt de styrande engelsmännen borde man hålla dem kort i fråga om vapen, med hänsyn till nybyggarnas säkerhet. Indianerna fick inte heller presenter och kredit i samma omfattning som förut; så länge engelsmännen hade behov av att värva infödingarna mot fransmännen var frikostig tilldelning av spritvaror vanlig, men efter segern blev känslan av det omoraliska i att systematiskt berusa vildar utslagsgivande. I det hela: medan kriget varade hade indianerna kurtiserats av båda parterna, efter kriget behandlades de utan onödig välvillia. Bakom de mera tillfälliga känslorna av bitterhet låg

sannolikt hos en del mera klarsynta indianer fruktan för de vitas territoriellt obegränsade och totalt genomförda våld.

År 1851 utgav den framstående amerikanske historikern Francis Parkman ett arbete på två volymer om Pontiacs krig ("The Conspiracy of Pontiac and the Indian War after the Conquest of Canada"). Boken hör till dem som starkast bidragit till romantiseringen icke blott av Pontiac och hans krigare, utan även av indianerna över huvud. Stilen har liv och kraft, detaljskildringar efter ofta obestyrkta källor överfödar, ingående och pregnanta teckningar ges av huvudaktörerna. Indianens nationalkaraktär framställs på ett klassiskt sätt: "hans kyliga temperament är föga frestat av de kvinnliga laster som är de milda rasernas förbannelse", "en vild kärlek till friheten eldar hela hans liv", "hos honom stegras känslan för äran till en glödande lidelse", hans observationsförmåga är större än hans förnuft; medan vissa raser tycks vara modellerade i vax och därför svaga och formbara, är "indianen utuggen ur en klippa". I det hela dominerar en dyster storhet. På liknande sätt skildras Pontiacs karaktär och utseende; Pontiac är den idealtypiske indianen, med rasens egenskaper utvecklade till högsta potens. Den bild Parkman skapat har blivit grundläggande för raden av "indianböcker" om Pontiac och hans krig.

För några månader sedan utkom en utan tvivel tristare, men med all sannolikhet riktigare framställning i ämnet. En ung historiker, Howard Peckham, har granskat det material på vilket Parkman stödde sig och därjämte anlitat källor som senare kommit i dagen. Huvudintrycket av hans bok (*Pontiac and the Indian Uprising, Princeton University Press 1947*) är att man nu tror sig veta vida mindre om Pontiac än för hundra år sedan. Beträffande såväl hans karaktär som hans utseende finns det blott tveivelaktiga rykten och utsagor att bygga på, och Peckham uttrycker sig med en passande tveksamhet; till hans nya bidrag hör att Pontiac skall ha varit ljusare än indianer i allmänhet — Parkman säger raka motsatsen. Då de obestyrkta anekdoterna utrensas blir berättelsen om Pontiacs krig en ödslig redogörelse för mord och plundring. Med någon speciell indiansk karaktär räknar inte Peckham — han vet att dylika föreställningar är omoderna — även om han, liksom Parkman, annoterar att indianernas motvilja mot öppen strid och därtill hörande förluster var sällsynt markerad. Renoveringen av Pontiac- och indianlegenden har förstört det gamla konstverket utan att ersätta det med ett nytt.

Pontiac står emellertid kvar i romantiskt ljus, trots den moderna historieforskningens hårda behandling. Sju städer och två sjöar är uppkallade efter honom, och han har därjämte genom sitt namn fått adla en i Detroit populär ölsort och ett över hela världen känt bilmärke.

Herbert Tingsten